

HÄXRINGAR

Häxringar även kallade älvringar, häxdans, älv-dans är en mycket sägenomspunnen företeelse. Det sägs att ringen uppstod där älvorna hade dansat, gräset hade dött av slitage. Ett flertal hattsvampar kan bilda dessa häxringar. Bland de vanligaste är nejlikbroksskivlingen (*Marasmius oreades*) och jättetrattskevlingen (*Leucopaxillus giganteus*), men även champinjoner, musseroner och röksvampar är icke ovanliga ringbildare.

Biologi

En häxring utgår från en enstaka svampkoloni i gräsmattan. Många gånger härstammar svampangreppet från multnande stubbar, trädrötter eller virkesrester. Svampens mycel (rottrådar) växer radiellt ut från centrum och ringen vidgas år från år med 15–50 centimeter per år. Vanligen mäter ringarna några meter i diameter, men de kan i undantagsfall bli mer än 10 meter i diameter. Den största koncentrationen av mycel finns i den bara zonen. Mycelet växer ofta ned till 150 centimeters djup. Det aktivt växande mycelet förekommer i ring-

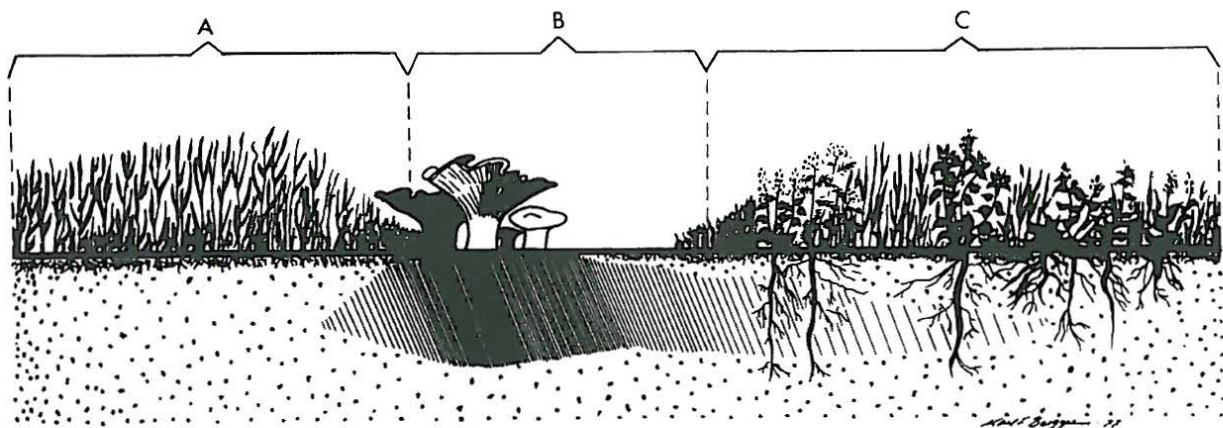

ens utkant och växer där mycket nära markytan. På insidan av ringen dör svampen efterhand.

Man skiljer på tre typer av häxringar: De som

- dödar eller svårt skadar gräset
- stimulerar grästillsväxten
- inte påverkar gräset

Naturligtvis är det den först nämnda typen som vållar de verkliga problemen; till denna typ hör de

A. en yttre zon med stimulerad grästillsväxt (svampen bryter ner organiskt material, kväve frigörs och blir tillgängligt för gräset).

B. en zon, där gräset dödas (dels p.g.a. att svamparna avsöndrar blåsyra, dels p.g.a. anhopning så att jorden endast med svårighet kan suga upp vatten och gräset dör av uttorkning).

C. en inre zon, där gräset återkommer och uppvisar en kraftig tillväxt och frisk grön färg (p.g.a. att kväve frigörs då mycelet bryts ner). Oftast har gräset här ersatts av ogräsplantor.

två vanligaste häxringbildande svamparna. Man kan skilja på tre zoner i en häxring, som tillhör den typ som dödar eller svårt skadar gräset. Orsaken till att gräset dödas eller skadas är inte helt klarlagd. Det täta svampmycelet gör att jorden blir mycket torr och det har naturligtvis stor betydelse. Man har emellertid även kunnat visa att svampar avger ämnen som är skadliga för grässets rötter.

Man ser aldrig att häxringar växer in i varandra. När två ringar möts så försvinner ringbildningen vid beröringspunkterna. Detta skulle man kunna utnyttja i praktiken genom att påskynda den naturliga processen och inokulera ett svagväxande "häxringmycel" i jorden.

Ringarna kan också dö om mycelet möter en sten eller för svampen ogynnsam mark. Man ser ofta att en ring försvinner utan någon rimlig förklaring. Dessa förhållanden kan göra att man får missvisande resultat vid en utförd behandling. Häxringar uppträder mest i äldre gräsmattor och oftare på lätta än på styva jordar.

Åtgärder

Ofta tyder uppträdandet av svamp i gräsmattan på dålig näringstillgång. Ibland kan man bara genom gödsling och flitig vattning minska risken för angrepp eller hjälpa till att dölja de värsta symptomen. Gräsmattan bör gödslas på våren i samband med att gräset börjar växa.

Då en gräsmatta iordningställs bör man se till att eventuella stubbar och trädrötter noggrant tas bort.

Att kurativt bekämpa ringbildande eller enstaka svampar i gräsmattan är mycket svårt.

Med en grep gör man tätt med hål i grästorven där svamparna växer och minst 30 cm utanför ringen. Trampa ner grepen, 10–15 cm mellan sticken. Se sedan till att vattna igenom ytan ordentligt. Prova sedan något av följande medel:

Biologisk bekämpning med preparatet Binab TF WP, som består av svamparna *Trichoderma atroviride* (tidigare *T. harzianum*) och *T. parapiliferum* (tidigare *T. polysporum*). Blanda 50 gram

Binab med 2 liter vatten under omröring. Detta anges räcka till 1 m² vid vattning med vattenkanna med stril.

Behandla med växtvårdsmedlet CurEra Häxring, som består av alkylalkohol. Blanda 2 dl av medlet till 10 liter vatten. Detta anges kunna räcka till 25 m².

Behandla med flytande Atamon, som innehåller natriumbensoat och mjölksyra. I detta fall finns det många förslag på dosering. Prova 2 dl flytande Atamon till 10 liter vatten och vattna ut denna mängd på ca 25 m². Atamon används i vanliga fall för att förhindra tillväxt av jästsvampar, vissa bakterier och mögelsvampar i t.ex. sylt och saft.

Märk väl att inget av ovanstående medel har varit med i någon vetenskaplig prövning. Men det finns indikationer på att medlen har hämmande inverkan på ringbildande och enstaka svampar i gräsmattan.

Enbart riklig vattning av den sönderstuckna ytan, var dag under en månads tid, kan ge goda resultat.

När väl svamparna är borta får man i flertalet fall räkna med att göra om gräsmattan på behandlade ytor, eftersom gräset har dött fläckvis och ogräs har tagit dess plats.

Läs mer

www-adresser

plantclinic.cornell.edu/FactSheets/fairyring/fairyring.htm
fairyring.ca

Text: Maj-Lis Pettersson
SLU, inst. för ekologi
Box 7044, 750 07 Uppsala
Tel: 018-67 23 47
e-post:
Maj-Lis.Pettersson@ekol.slu.se

Illustrationer: Karl-Fredrik Berggren

Maj 2009 rev.

Faktabladerna kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tel: 018-67 23 47

© Sveriges lantbruksuniversitet ISSN 0281-8566

Ansvarig utgivare och redaktör:

Maj-Lis Pettersson
E-post: Maj-Lis.Pettersson@ekol.slu.se
Hemsida: <http://www.slu.se/vaxtskyddstradgard>
Distribution: SLU Publikationstjänst
Box 7075, 750 07 Uppsala
Tel: 018-67 11 00
E-post: publikationstjanst@slu.se